

IPOLYHÍDVÉG–DRÉGELYPALÁNK, MINT A KETTÉSZABDALT IPOLY-MENTE TÍPUSTÁJ KÉT SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSÉNEK TERÜLETI TŐKE KUTATÁSA ÉS ÖSSZEHASONLÍTÁSA 1920 ELŐTT ÉS KÖZVETLEN UTÁNA

THE RESEARCH OF TERRITORIAL CAPITAL BEFORE 1920 AN AFTER 1920 OF IPOLY'S REGION LOKALIZATION IN THE IPOLYHÍDVÉG–DRÉGELYPALÁNK MICROREGION AS HISTORICALLY UNIFIED COUNT

SAMU ISTVÁN PhD-hallgató
Corvin Mátyás Alapiskola – Gúta, Szlovákia

Abstract

On June 4, 1920, the Ipoly River was named by the Trianon Peace Treaty as the new political border of Hungary in this part of the country. So the settlement structure that was organically interconnected on both banks of the river (Ipolyhívég–Drégelypalánk) has been artificially split. This artificial isolation is particularly noticeable by examining changes in number and position of bridges.

The bridges provided a direct and everyday connection between the villages on both banks of the river. The inhabitants of these towns and villages around the two banks of the river have been isolated from each other in 1920, and they are living now in different countries, however their history, traditions and economy are basically very similar. Cross river, and thus cross-border connections have been broken through the destruction of bridges and crossroads. These relationships, whether they are kinships, social or economic, have vital importance to restore the health of a region from all aspects. The boundary here divides a homogeneous, cohesive population area so far. The populace of Ipoly area is a community of type domains capable of reinterpreting the unity of the historical-geographical-cultural-economic region.

1. A területi tőke kutatás bemutatása a szétszakított történelmi, egységes gazdasági térségben

Nincs kiforrott általánosan elfogadott definíciója inkább definíciós kísérletekkel találkozhatunk.

A területi tőke (territorial capital) legelőször 2001-ben az OECD Territorial Outlook című regionális politikáról szóló írása említi. A területi tőke olyan speciális tőketípus, amelyben kifejezésre jut a különböző földrajzi területek közötti távolság úgy, hogy az adott térségben élő beruházók magasabb megtérülési követelményt támaszthatnak beruházásaikkal szemben, mint az adott térségen kívül élők, hiszen a helyi gazdaság szereplői jobban ismerik a szóban forgó térség gazdasági folyamatait s hatékonyabban tudják használni vagyontárgyaikat és erőforrásaikat (Camagni 2008).

A területi tőke és annak hét eleme:

- kapcsolati tőke,
- kulturális tőke,
- gazdasági tőke,
- intézményi tőke
- infrastrukturális tőke,
- társadalmi tőke,
- humán tőke.

A mi vizsgálatunkban fontos lesz, hogy hogyan oszlik meg a két település között, bizonyos történelmi időszakokban, illetve, az is kérdés lehet, hogy egyáltalán megoszlik e, vagy egységes komponensként kell bemutatnunk és vizsgálnunk a kistérség összefüggése okán.

1.2. Mi a típustáj fogalma meghatározására

- Természetföldrajzi egység;
- Egységes kulturális térség;
- Közös történelem;
- Közös tapasztalás;
- Gazdasági egymásra utaltság;
- A helyi adottságok egymásra épülő ésszerű hasznosítása;
- Infrastrukturális és társadalmi értelemben megegyező állapotok.

Tehát, ha a fentebbi jellemzők adottak egy típustájra, akkor ennek fényében feltételezhetjük azt, amit a kutatók egy régióra vonatkoztattak le, tehát egyes területeken belüli Ipolyhídvég és Drégelypalánk (mi esetünkben típustájak) interakciók és a bizalom mértéke határozza meg a tudás, a területi tőke fejlődését, ha az adott közösség a kapcsolatok, tapasztalatok, interakciók révén erőssé válik, az nagymértékben növelheti a területi tőkére alapuló befektetések lehetőségét.

Ezen indokok alapján a mi kutatásunkban is használható a területi tőkeelemek dinamikájára, ill. az ismeretspirálra alapozó kutatási fázis.

Területitőke-paradigma bevezetésére és kiterjesztésére azért van szükség, mert számos empirikus és elméleti munka alátámasztja, hogy adott térség értékének megállapításánál nem csak a materiális tőkét, hanem a láthatatlan tőkét is figyelembe kell venni (Enyedi, 1990).

Ezen kutatás témája a területi tőke-koncepció teoretikus háttéréről szóló irányzatokat, felfogásokat röviden bemutatni, illetve célja alkalmazni a gyakorlatban, tesztelni az elméletet a kilencven évvel ezelőtt szétdarabolt, jelenlegi határral kettéválasztott természetes régiók területi tőkéjének összehasonlítása és elemzésén keresztül

Jelen esetben közvetlen 1920 előtt és 1920 után. Longitudinális kutatásomban arra szeretném megtalálni a választ, hogy a területi tőke és annak hét eleme (kapcsolati tőke, kulturális tőke, intézményi tőke, infrastrukturális tőke, társadalmi tőke, humán tőke és gazdasági tőke) hogyan oszlott meg.

2. Az Ipoly-mente ezen belül Drégelypalánk és Ipolyhídvég kistérség bemutatása

2.1. Hipotézis

Ipolyhídvég és Drégelypalánk történelmi, kulturális, társadalmi sorsközösségből és évszázados kistérségi egységéből, Ipoly menti típusú jellegéből kifolyólag azonos szintű területi tőkével és egységes területi tőke típusokkal rendelkezik a jelenben is, amely jó alapot teremt a közös gazdasági stratégia és kiugrási pont megvalósításához.

3. Kutatás célja és folyamata

Az empirikus kutatásom célja hogy az Ipolyhídvég–Drégelypalánk területi tőkéjének kistérségi szintű megoszlását, hasonlóságát, meglétét mérjem, sajátosságait megismertessem 2016 és 2019 közötti három éves periódusban. A vizsgálat longitudinális felmérést eszközöl a területi tőke-akkumuláció ingadozásai okán folyamata is mérhető így és az okozati viszonyok bizonyos fokig feltérképezhetők (Ghauri-Gronhaug 2011; Sikos 1984).

A „területi tőke” kutatásom alapját kell, hogy képezze, mivel áttanulmányozva az Ipoly mentéről készült gazdasági terveket, stratégiai felméréseket, fejlesztési terveket és az interjúkat, amelyeket a régió meghatározó embereivel készítettünk, kiderült, hogy a területi tőkére vonatkozólag sem tudományos, sem gazdasági értelemben, mint kitörési pont nem készült vizsgálódás, nem került a figyelem középpontjába.

Miért is hiányolom? A következő megfogalmazás és determenizmus erre azt hiszem magyarázatot ad: Adott terület gazdasági növekedését nem csak közgazdaságtani, hanem számos szociológiai, antropológiai, szociokulturális, vallási és szociálpszichológiai tényező határozza meg.

Elengedhetetlen, hogy saját kutatásunk esetében kikerüljem a típusú bemutatása és feltérképezése mellett a területi tőkét. Ha egyáltalán magába hordozza a régió. A gyakori kommunikáció, a több jobb információáramlás, a bizalom növeli az adott régió területi tőkét.

Kutatásunknak eléggé komplexnek kell lennie. A terepen meg kell majd vizsgálni a kommunikációt a társadalomban, gondolok itt a hálózatépítésre, amely csökkentheti a régióban a közösségek közötti távolságot, miközben ha minden működőképes jelen van növeli az Ipoly menti vidék területi tőke erejét. A régió vizsgálatához elengedhetetlen lesz egy társadalmi „bizalom” vizsgálat, amely ha pozitív eredményt mutatna, akkor tovább feltételezhetjük, hogy a bizalom megléte generálhatja a tudás terjedését a vizsgált területen, így erősítve a területi tőke erejét.

Az Ipoly mentén lévő két határ menti település között Ipolyhídvégen és Drégelypalánkon, ha kimutathatóvá válik a gyakori kommunikáció hálózatépítés csökkenti a két település és társadalma közötti kognitív távolságot miközben ez növeli a régió területi tőkét. Első terepbejárásunk alkalmával arról mindenképpen meggyőződhattunk, hogy a két település között létezik a kommunikáció több formája és érzékelhető a hálózatépítés folyamatai. Ennek kvalitatív és kvantitatív minőségét majd a további vizsgálatokkal tudjuk behatározni. Ugyanis egyes területeken belüli interakciók és bizalom mértéke generálja és határozza meg a tudás terjedését illetőleg az abból származó nyereséget.

A „területi tőke” kutatásom alapját kell, hogy képezze, mivel áttanulmányozva az Ipoly mentéről készült gazdasági terveket, stratégiai felméréseket, fejlesztési terveket és az interjúkat, amelyeket a régió meghatározó embereivel készítettünk, kiderült, hogy a területi

tőkére vonatkozólag sem tudományos, sem gazdasági értelemben, mint kitörési pont nem készült vizsgálódás, nem került a figyelem középpontjába.

Miért is hiányolom? A következő megfogalmazás és determenizmus erre azt hiszem magyarázatot ad: Adott terület gazdasági növekedését nem csak közgazdaságtani, hanem számos szociológiai, antropológiai, szociokulturális, vallási és szociálpszichológiai tényező határozza meg.

Elengedhetetlen, hogy saját kutatásunk esetében kikerüljem a típustáj bemutatása és feltérképezése mellett a területi tőkét. Ha egyáltalán magába hordozza a régió. A gyakori kommunikáció, a több jobb információáramlás, a bizalom növeli az adott régió területi tőkéjét.

A kommunikáció és hálózatépítés milyenségének vizsgálata feltételezi, hogy a kutatásunk legelső fázisa az lesz, hogy megvizsgáljuk az egy természetes régióban-típustájban lévő két területi rész **gazdaság történetét és kultúrgazdaságát**. Véleményem szerint ezt öt nagyobb korszak külön fejezetre osztásában kell vizsgálni: **a 19. század végi és az 1920 előtti korszak; az 1920 és 1938 közötti korszak; 1938-tól 1945-ig; majd 1945-től 1989-ig; legvégül az 1989-től napjainkig**. Ezzel szorosan összefügg a kultúrgazdaság vizsgálata.

3.1. Kultúrgazdaság

A gazdasági folyamatok társadalmi környezete magának a gazdaságnak működését is erőteljesen befolyásolja, Erre a felismerésre épül például Ray „kultúrgazdaság” paradigmája (Ray 1998) amely szerint a kulturális sajátosságok felülírják a gazdasági összefüggéseket. A kultúrgazdaság történeti és regionális beágyazottsága erős. Ray megjegyzi egy régió nem csak szolgáltatásokat és árukat kínál eladásra, hanem kultúrát és történelmet.

4. Kutatás módszertana

A számomra stabilnak tűnő nemzetközi kutatási gyakorlatot követve Camagni modellje biztosíthatja empirikus kutatásom elméleti háttérét valamint az endogén növekedésemletről kiindulva (amely regionális gazdasági növekedési elméletekkel összhangban áll) fogom osztályozni a területi tőke fogalmi elemeit modelljeit. Azért a Camagni által kidolgozott területitőke-koncepció elméletre támaszkodom, mivel az egyéb, kapcsolódó elméleti modellek vagy ebből indulnak ki, és szisztematikus újragondolás helyett legfeljebb részeit es elemeit igyekeznek tökéletesíteni, vagy eleve kevésbé kiforrottak, átfogóak.

Camagni egy háromszor hármass mátrixban összegzi a területi erőforrásokat. Az elemek osztályozásához segítségül hívja a közgazdaságtan két hagyományos szempontrendszerét, így létrehozva két dimenziót a rivalizálás

(függőleges tengely – közjavak, klub javak, magánjavak) es a tárgyiasultság (vízszintes tengely – hard, vegyes es soft javak) menten (*1. ábra*). Camagni (2008, 2009) külön hangsúlyozza, hogy a modell újszerűsége egyrészt az erőforrások eladdig el nem végzett csoportosításából, másrészt a vízszintes és függőleges középső tengelyekre illesztett, korábban jórészt figyelmen kívül hagyott töketényezők beépítéséből következik. Nem véletlen, hogy a szerző ezen erőforrások halmazát „innovatív keresztnek” nevezte el, amelyekre a négy sarokpontban levő „hagyományos négyzet” tényezőivel szemben érdemes fokozottan összpontosítani.

1. ábra: A területi tőke összetevői (Camagni 2008, 38. o.)

UNIVERSITAS SCIENTIARUM SZEGEDIENSIS
SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM

R i v a l i z á l á s	Magas riválizálás (magán javak)	Magán állótőke állomány Pénzben kifejeződő externáliák (hard) Díj köteles javak (kizárólagosság)	Kapcsolati magán szolgáltatások: - a cégek külső kapcsolatai - K+F eredmények transzfere Egyetemi spin-offok	Humán tőke: - vállalkozói érzés - kreativitás - magán know-how Pénzben kifejeződő externáliák (soft)
	(klub javak)	Tulajdonosi (saját) hálózatok Kollektív javak: - tájkép - kulturális örökség (magán "együttesek")	Kooperációs hálózatok: - stratégiai szövetség K+F-ben és tudásban - PPP a szolgáltatásokban és tervezésben Természeti és kulturális erőforrások ományzása	Kapcsolati tőke: - együttműködési képesség és kollektív tevékenység - kollektív kompetenciák
	(kevert közjavak)			
	(közjavak)	Erőforrások: - természeti - kulturális Társadalmi állótőke: - infrastruktúra	Ügynökségek a K+F transzferére Befogadóképesség az új eszközök iránt Agglomerációs és közveti előnyök	Társadalmi tőke: (önkéntes részvétel) - intézmények - magatartásminták, értékek - bizalom, reputáció
	Alacsony riválizálás	a	g	d
		Tárgyi javak (hard)	Vegyves javak (hard + soft)	Nem tárgyi javak (soft)
		Tárgyasultság		

Kép: Bodor Ákos, Grünhut Zoltán, 2012.

A módszertani részt két részre lehet, bontani az elsőben azt szemléltetném, hogy a nyers adatbázist miként állítom össze majd pedig az indexkészítés összetett folyamatát is lépésről lépésre prezentálnám.

Gondolkozhatunk-e egységes területi tőkében Ipolyhídvég és Drégelypalánk között?

A mi kutatásunkban az eredeti kutatáshoz képest a belső és a külső mátrixban lesznek kisebb eltérések, viszont ha feltételezzük, hogy egy régió, nem muszáj, hogy lefektetett, kijelölt határvonallal rendelkezzen, akkor a típusát is besorolható ebbe a kategóriába, így nem feltétel a kutatási mátrixok nagymértékű változtatása.

5. Adatgyűjtés

2015-ben voltam először terepkiszálláson az Ipoly mentén, oly módon, mint amikor már tudatosan típusúként figyeltem fel a régió sajátosságaira 2016. augusztus 31-re lokalizáltuk a kutatási terepet egy kisebb térségre az Ipoly-mentének az Alsó-Ipoly mente térségére Ipolyhídvégre és Drégelypalánkra, ekkor volt egy második kiszállásunk, amely településeket közvetlenül csak az Ipoly folyó választ szét. Az Ipoly folyón keresztül gyalogszerrel áttudunk, kelni a távolság a két település között 5–10 perc gyalog közlekedési járművekkel azonban nem lehet átjutni. Nagyjából 20 km-es kerülővel juthatunk el. Augusztus végén elsődleges terepbejárást tartottunk. Azóta még egyszer volt lehetőség a terepen való tartózkodásra főleg a hivatal levéltáraiból gyűjtöttem adatokat.

Az adathiánnyal, illetve az adatok korlátozott mennyiségével kapcsolatos problémák a kutatás korai szakaszában megjelennek – ugyanis a kistérségi szintű vizsgálatokban ez visszatérő probléma.

Számos esetben előfordul, hogy nem áll rendelkezésemre ilyen szinten adat megyei szinten – lebontásban elérhető, de kistérségi szinten már nem. Elvértve találhatunk immateriális tőke javakra vonatkozó területi adatokat. Ez sem véletlen, ugyanis ha bekapcsoljuk az innovációt, azaz a gazdaság a szervezetek és személyek megújító képességét újdonságokra való reagálásuk hajlandóságát akkor még kevesebb közvetlen a területi statisztikában közölt – mérőszámra bukkanunk (Lengyel–Rechnitzer 2004. 196. p.).

6. A típustáj sajátos fekvése

Az Ipoly mente mezőgazdasági és földrajzi viszonyát tekintve három különböző területre osztódik (Danis Ferenc 2001).

Északon a Selmeci hegység területei, amelynek talaja túlnyomó részt bazalt és trachit tufa. A hegyek lejtőin már szántóföldeket is találunk, azonban gyengébb termőképességük miatt csak kevésbé igényes gabonafélék (rozs, zab) termesztésre alkalmas, valamint burgonya és némely hüvelyes természetű rajtuk.

Másik terület a Korpona és az Ipoly völgyei közti rész. Az Osztrovszky hegység menti községtől dél felé haladva a dombok alacsonyabbak, lejtenek az Ipoly és a Duna irányában. Itt megterem minden kultúrnövény: kukorica, cukorrépa, dohány déli lejtőin pedig a szőlő.

Harmadik mezőgazdasági-földrajzi területi egység a Börzsöny. Talaja szintén bazalt és trachit tufa. A völgyek talaja más! Az Ipoly mentén főleg löszös a Garam és az Ipoly közötti részeken pedig agyagos talaj található. Az Ipoly, Korpona és a Selmec folyó árterületein gazdag rétek találhatóak fölöttük pedig termékeny szántóföldek vannak.

Bányavárosok és a Duna között fontos kereskedelmi utak szeltek át az Ipoly mente térségét, és így Drégelypalánk és Ipolyhídvég kistérségét is, ez jelentősen befolyásolta a lakosság életét.

7. Alsó-Ipolymente–Ipolyhídvég és Drégelypalánk gazdaságtörténete a 19. század közepétől egészen a trianoni békedöntésig és közvetlen 1920 után

7.1. Gazdasági, mezőgazdasági viszonyok a 19. században

„Minden szántás egy kenyér” (régii Ipoly menti mondás).

1848 előtti hűbéri rendszer csak magyar külterjes gazdálkodást tudott biztosítani, ez nem volt másképpen az Ipoly-mentén sem (Danis Ferenc 2001).

A mezőgazdasági termelők fő elve az volt, hogy a pénzt nem szabad kiadni semmiért, amit mellőzni lehet.

Így az Ipoly-mentiek mindent, amire szükségük volt a 19. században egészen a 20. század elejéig megtermeltek, vagy elkészítették. Szokás volt például kenderből ruhát szőni, olajt is házilag préselni úgy a konyhai szükségletekre, mint az istállók világításra.

A 19. század közepéig működött a vámrendszer, ami megnehezítette a termények értékesítését. Ezért a gyapjú, a bor, a gabona és a szarvasmarha is igen olcsón kelt el. Még azután is, hogy 1850-ben eltörölték el a vámrendszert. Ugyanis a hátrányokat, hogy egé-

szen 1850-ig és utána is csak korlátozottan épült ki élelmiszer feldolgozó ipar konzerválta. A pénzhány főleg az az ipar-és a kereskedelmi cikkek vásárlásánál mutatkozott meg, nem pedig az élelmiszeriparban. Az élelmiszereket csak nehezen lehetett értékesíteni, sok esetben a pazarlásig vitték az evést – ivást a birtokosok (Danis, Ferenc 2001).

A 20. század elején megjelent Ipolyhídvég Drégelypalánk kistérségében a dohánytermesztés. Főleg azért is mert, mint Drégelypalánkon és Ipolyhídvégen is (amely északi fekvése okán dombjai délről kapva a napsugarakat fontos szőlőtermesztő) az 1890-es években a filokszféra pusztításának következtében majdnem teljesen elveszítette szőlőtermesztését. Ennek okán a két település lakosságának egy része, akik eddig szőlőtermesztéssel foglalkoztak a dohánytermesztésben próbáltak boldogulni. Ez az ágazat állami felügyelettel működött, de a bevételi forrását erősítette a közösségnek. Az egyik legjövedelmezőbb ágazatnak bizonyult.¹

1920-ig önellátó volt a térség, hétköznapi egyszerű ruházatát mind a drégelypalánkiak, mind pedig az ipolyhídvégiek otthon készítették, és a díszruha a nőknél is és a férfiaknál is apáról fiúra, anyáról lányra szállt. A gazdagabbaknál is a házban lévő bútorok is öröklődtek.²

Tehát megállapítható, hogy köszönhetően a 19. század végi elnyomó osztrák politika és a későbbi rendkívül hiányos dualista állami regionális gazdasági stratégiáinak a következtében a mezőgazdasági termelés egy helyben topogott.

Főleg a növénytermesztés hatékonysága volt alacsony. Ennek oka abban keresendő, hogy a kiviteli nehézségek miatt a termékeket csak rendkívül olcsón és nehezen tudták értékesíteni. Ezért a gazdálkodás súlypontja a 19.század végén és a 20. század elején egészen a húszas évekig az állattenyésztésre tevődött át, főleg a déli nagyobb legelőkkel rendelkező drégelypalánki oldalon (Balogh, Zoltán: Drégelypalánk, 2010).

Ipolyhídvégen azért az állattenyésztés mellett maradt domináns szerepben maradt a szőlő termesztés és az ebből készült helyi bor. 1920 után akkoriban Ipolyság központtal működő megyei hatóság is az állattenyésztés ágazatát kívánta segíteni.³

Az 1920-ban kettéválasztott egységes tájtypus, mikrorégió a harmincas évek elejéig ugyanazzal a strukturális és funkcionális gazdasági elosztással, gyakorlatilag összefüggő egymásra épülő területi tőkével rendelkezett, egymást kiegészítve működött tovább. Hiába a határ megléte, a társadalmi szinergiákon kívül (házassági kapcsolatok hídvégiek és palánkiak között, közeli rokonságok, közös gazdaságok, mulatságok – szüreti rendezvények) a gazdasági kötődések is megmaradtak. Sőt például az infrastrukturális tőke kapcsán is konkrétan arra gondolunk, hogy Drégelypalánkról vitték át a gabonát megőrölni az északi részekre malmokba. Északról Ipolyhídvégre továbbra is a szőlőt és bort hozták át, mindkét részen tovább fejlődött a dohánytermesztés, amely ugye már a trianoni feldarabolás előtt is létezett főleg az Ipoly ártéri területeihez közel, tehát közvetlenül a határ mentén.

Ipolyhídvégen és Drégelypalánkon közvetlen 1920 után megmaradtak a földek a szétválasztás ellenére az eredeti tulajdonosok tulajdonában, tehát volt akinek Ipolyhídvégen volt földje de közben Drégelypalánki volt és fordítva is igaz volt ez. Voltak természetesen, akik kicserélték, de a határörök engedték a szabad átjárást és művelését a földeknek. Közvetlen 1920 után beindult az iparcikkek és mezőgazdasági élelmiszeripari cserekereskedelem a két település között. Ennek főleg az volt az oka, hogy az új országba került felvidéki területekre elsősorban a létrejött Csehszlovák állam geopolitikai szövetségi rendszeréből, Franciaországból és Nagy Britanniából iparcikkek, luxuscikkek érkeztek, így tehát Ipolyhídvégre is, amelyek érdekelték a Drégelypalánkaikat, akik ebben az időben Magyarország politikai elszigeteltségéből kifolyólag nem jutottak hozzá hasonló termékekhez, így ők mezőgazdasági termékeikkel kereskedtek cserébe az Ipolyhídvégiekkel.

Még mindig megállapítható volt közvetlen 1920 után, hogy bár a kereskedelem irányvonalai változtak a két település vonatkozásában, hiszen Ipolyhídvég mezőgazdasági (állattenyésztés), dohánytermesztési és szőlőtermesztési tekintetben az új állam Csehszlovákia fontos pontja lett, azonban még ebben az időben is a két térség területi tőke komponenseinek egymásra épültségét nem befolyásolta a trianoni feldarabolás. A területi tőke komponenseinek vizsgálatát, nem lehet ebben az időszakban differenciáltan vizsgálni, mert bár két külön településről van szó mindig is a történelem folyamán, de mind a földrajzi távolság elhanyagolhatósága (800 méter az Ipolyon keresztül), mind pedig ahogy előzőleg leírtam szinte a régió egységes szimbiózisban lévő gazdálkodása ezt nem teszi lehetővé csak együttes összefüggéseiben egységes területként vizsgálva. Így a területi tőke komponensei egységesen vizsgálandók. A határmódosulás következtében meg nem szűnő belső cserekereskedelem, illetve erre ráépülő munkaerő tőke is nagy részben még helyben fejtette ki gazdasági tevékenységét és gazdasági hozzájárulását, mint a területi tőke gazdasági komponensei.

A gazdaság profiljának és területi tőke komponenseinek a differenciáltságának vizsgálata a két település között az 1930-as évektől válik nem csak indikátorként kimutathatóvá, hanem összehasonlíthatóvá. Gazdaságilag és társadalmilag akkor indul el külön fejlődési úton a határral kettévágott egységes Ipoly-mentének Ipolyhídvég és Drégelypalánk kistérsége.

8. Drégelypalánk és Ipolyhídvég kistérség területi tőkéjének elemzési problémái 1920 előtt és közvetlen 1920 után

A kutatás ezen része még csak kezdeti stádiumban van. Elsősorban le kell szögezni, mert az már most megállapítható, hogy 1920 előtt és közvetlen 1920 után (!) a két település által közrefogott kistérségre elsősorban teljesen egészként kell tekinteni. Ezt az előzetes szakirodalmi, levéltári dokumentumok, interjúk és empirikus terep vizsgálatok alátámasztják. Vagyis Drégelypalánk és Ipolyhídvég területi tőkéjének elemzését, összevetését, esetleges komponenseinek differenciáltságát a hét területi tőkeelemen keresztül és az endogén fejlődésemélet endogén növekedési faktorain keresztül egy összefüggő területként kell szemléltetni. Természetesen az endogén faktorokat is 1920 előtt és közvetlen 1920 után az összefüggő területi egységben kell vizsgálni. Tehát ahogyan azt megállapítottuk a területi tőke megléte és alakulása függ a területi tőke endogén forrásaitól is:

- tőkemennyiségtől,
- földrajzi adottságtól,
- a régió munkaerejének minőségi és mennyiségi összetételétől,
- fizikai infrastruktúra minőségétől,
- társadalmi, kulturális tradicionális háttértől.

Meg kell jegyezni azt is, hogy a statisztikai elemzésekhez, amelyekhez indikátorok szükségesek, ezekből pedig ugye elengedhetetlen a területi tőke megállapítása indexalkotás útján az 1920 előtti és közvetlen 1920 után kutatott kistérségre vonatkozó statisztikai adatok hiányossága révén sajnos egyelőre konkrét eredmények nem publikálhatók. Például a társadalmi tőke, gazdasági tőke, vagy a humán tőkével kapcsolatosan indikátorok elkészítése lehetséges, hogy ezen időszakból nem lesz elégséges csak a kistérségből kinyerhető statisztikai adatokkal. Ugyanis ezen időszak írott statisztikai forrásanyagai a vizsgált történelmi időszak viharait okán sok esetben eltűntek, vagy hiányosak, rosszabb esetben az Szlovákia esetében nem fedik a valóságot.

1. táblázat: A lehetséges vizsgálandó indikátorok 1920 előtt és közvetlen 1920 után Ipolyhídvég–Drégelypalánk Ipoly-menti kistérségre vetítve

Összesített index	Alindex/dimenzió	Indikátorok	
Területi tőke	Gazdasági tőke	1000 lakosra jutó termőföld nagysága	Materiális javak
		1000 lakosra jutó szőlő hektár	
	Infrastrukturális tőke	1000 laksora jutó jószág-állomány	Immateriális tőkejavak
		1000 lakosra jutó gazda	
		1 főre jutó eső összes térségi jövedelem	
		Dohány, kaszálók, állattenyésztés, gabonafélék értékesítése	
		10 km ² -re jutó híd	
Intézményi tőke	1 km ² -re jutó állami közút		
	1 km ² -re jutó állami közút hossza		
Humán tőke	1 km ² -re jutó zöldterület nagysága		
	1 km ² -re jutó erdőterület nagysága		
	Drégelypalánki vár		
Társadalmi tőke	1 km ² -re jutó vasút		
	1000 főre jutó közművelődési intézmények száma		
	1000 főre jutó alkotó művelődési közösségek száma		
	1000 élve születésre jutó csecsemőhalandóság száma		
	1000 főre jutó orvos száma		
	1000 főre jutó írni és olvasni tudók száma		
Kapcsolati tőke	1000 főre jutó alapfokú iskolában végzettek száma		
	1000 főre jutó középfokú tanintézményt végzettek száma		
Kapcsolati tőke	1000 főre jutó adófizetők száma		
	1000 főre jutó közvédas bűncselekmények száma		
	Belföldi vándorlási különbözet		
Kapcsolati tőke	1000 főre jutó közös vásárok – borfesztiválok száma		
	1000 főre jutó Ipolyhídvégi-Drégelypalánki „vegyes” házasságok		
	1000 főre jutó kettős birtokosság		

Jegyzetek

1. Korcsok József (86 éves) drégelypalánki lakos, főkönyvelővel készült interjúk alapján – 2017. 8. 7. – elmondásai forrása a huszadik század elejéről Fecske Ferentől származik, aki 1848-ban már 18 éves volt, Korcsok József gyermekkori szomszédja.
2. Korcsok József – interjú, 2017. 8. 7.
3. Id. Kormosói Sándor elbeszélése alapján, 2017. 8. 7.

Felhasznált irodalom

- Hárs Á.–Kopint-Tárki (2010): Tanulmányok a határ menti régiók gazdasági és munkaerő-piaci helyzetéről és lehetőségeiről, a foglalkoztatást segítő támogatásokról – Összegző tanulmány – Budapest.
- Jóna Gy. (2013): Területi Tőke Kistérségi Jellegzetességei – Doktori (PhD) értekezés. Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola – Gödöllő.
- Regionál Tervező és Fővállalkozó Kft. (2005): Drégelypalánk Község Településrendezési Terve – Salgótarján.
- Regionálna Rozvojomá Agentúra IPEL-HRON (2007): Ipeľské Predmostie – Ipolyhídvég Program Hospodárskeho a Sociálneho Rozvoja Obce – Šahy.